

Naslov članka/Article:

Načrtovanje dejavnosti pouka na prostem s pomočjo priročnika Pouk na prostem

Pouk na prostem: Teacher's Guide to Outdoor Learning

Avtor/Author:

Mag. Katarina Dolgan

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk, št. 2-3/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/izdelek/razredni-pouk>

Mag. Katarina Dolgan,
Zavod RS za šolstvo

Načrtovanje dejavnosti pouka na prostem s pomočjo priročnika Pouk na prostem

Pouk na prostem: Teacher's Guide to Outdoor Learning

IZVLEČEK: V prispevku so podane usmeritve, kako naj učitelji, ki poučujejo na razredni stopnji, uporabljajo priročnik Pouk na prostem pri načrtovanju dejavnosti, ki jih bodo z učenci izvajali na prostem. V prispevku so predstavljeni zapisi iz priročnika in usmeritve, ki bi jih morali učitelji poznati, ko načrtujejo take dejavnosti. V začetnem delu so predstavljena izhodišča didaktične strategije pouka na prostem, v nadaljevanju pa nekaj napotkov, na katere naj bodo učitelji pozorni pri načrtovanju, izvedbi in evalvaciji dejavnosti pouka na prostem. Poleg predstavitve vsebine priročnika je namen prispevka tudi opozoriti na glavna izhodišča pri načrtovanju dejavnosti pouka na prostem.

Ključne besede: pouk na prostem, organizacija dejavnosti, pripomočki pri pouku na prostem, spoznavni in miselni procesi, mapa učenca

Abstract: This paper explores how primary school teachers can effectively use the Pouk na prostem guidebook to plan outdoor activities for their pupils. It draws on insights from the handbook and offers practical tips for designing these activities. The first section outlines the core components of a pedagogical strategy for outdoor learning, followed by targeted recommendations for teachers on developing, implementing, and evaluating such activities. Beyond summarising the guidebook's content, the paper emphasises critical considerations for successful outdoor learning experiences.

Keywords: outdoor learning, activity planning, outdoor learning tools, cognitive and mental processes, pupil folder

Uvod

Pouk na prostem je priročnik, ki je namenjen učiteljicam in učiteljem, ki poučujejo na razredni stopnji. Sestavljen je iz šestih zvezkov, ki so združeni v mapi. Prvi zvezek, ki je predstavljen v tem prispevku, je namenjen izhodiščem didaktične strategije pouka na prostem in osnovnim informacijam, ki jih potrebujejo učiteljice in učitelji razrednega pouka, ko želijo načrtovati dejavnosti na prostem. V ostalih petih zvezkih so predstavljene dejavnosti, ki se tematsko navezujejo na:

1. Okolje,
2. Jezik in sporazumevanje,
3. Matematiko,
4. Igro na prostem,
5. Umetnost.

Dejavnosti v teh petih zvezkih so zasnovane tako, da spodbujajo vrstniško sodelovanje, gibanje in igro. Učenci z njimi razvijajo znanja in veščine z izkušnjami v neposrednem okolju: v dejavnosti so aktivno vključeni, saj so jim na prostem ponujeni miselni izzivi, ki jih pripeljejo do povezovanja znanja, odkrivanja novega in raziskovanja novih vprašanj. Dejavnostim so v teh zvezkih priloženi učni listi, kartice z izzivi ter orodja za samovrednotenje, ki jih lahko učitelji neposredno uporabijo pri izvajanju dejavnosti.

Namen prispevka pa je podrobneje predstaviti vsebino prvega zvezka, ki, kot že rečeno, usmerja učitelja in odgovarja na vprašanja kaj, zakaj, kako, kdaj, s čim ... V prispevku so z ležečo pisavo označeni neposredni zapisi iz priročnika Pouk na prostem (Novak idr., 2022).

Novak, N., Dolgan, K., Vršič, V., Podbornik, K., Bojc, J. in Pihler, N. (2022). *Pouk na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Zavod RS za šolstvo.

Kaj je pouk na prostem?

V prvem zvezku priročnika se bralci najprej seznaniijo s teoretičnimi izhodišči didaktične strategije pouka na prostem in dobijo odgovor na vprašanje Kaj je pouk na prostem?

Najširša opredelitev pouka na prostem je, da je to organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih stavb (Skribe Dimec, 2013). Najpogostejša sta dva pristopa, in sicer pouk na prostem kot samostojno učenje (učitelj pusti učencem, da samostojno odkrivajo, izkušajo, doživljajo) in pa kot vodeno učenje (učitelj

učencem podaja navodila za dejavnosti, ki jih učenci izvajajo na prostem). Pouk na prostem lahko vključuje dejavnosti vseh predmetov, ne nujno le naravoslovnih in okoljskih dejavnosti.

Poimenovanje pouka na prostem se je skozi čas in z razvojem pedagogike spreminjalo. V literaturi lahko za podobne dejavnosti, ki jih danes poimenujemo pouk na prostem, zasledimo naslednja poimenovanja:

- **izkušenska pedagogika** – proces pridobivanja znanja, spretnosti in vrednot z neposrednimi izkušnjami;
- **pouk zunaj učilnice** – učenje in poučevanje v skladu z vsebinami učnih načrtov različnih predmetov, ki poteka zunaj štirih sten učilnice, npr. v muzeju, na taborih, na dvorišču (Straker, 2014) in vključuje izkušensko učenje s čustvi in čuti, interese učencev ter se ukvarja z aktualnimi problemi lokalnega okolja;
- **pustolovski pouk** – aktivnosti na prostem, ki pogosto vključujejo elemente nevarnosti in tveganja ter negotov razplet;
- **okoljska vzgoja na prostem** – se nanaša na teorijo trajnostnega razvoja in izobraževanja z namenom spremeniti človekovo ravnanje ter vzgajati učence za trajnostno in sonaravno življenje na Zemlji;
- **lokacijska pedagogika** – poučevanje, ki lokalno okolje opredeli za izhodišče poučevanja konceptov umetnosti, matematike, družbenih ved, znanosti ...;
- **učenje v naravi, o naravi in za naravo.**

Pouk na prostem je pouk zunaj učilnice in lahko poteka na najrazličnejših lokacijah: v okolici šole, naravi ali urbanem okolju (ulice, ustanove), na kmetijah, v ustanovah, ki se ukvarjajo s poukom na prostem (Center šolskih in obšolskih dejavnosti, Mreža gozdnih šol), v živalskih in botaničnih vrtovih, muzejih na prostem itd.

Zakaj pouk na prostem?

V nadaljevanju poskušajo avtorice odgovoriti na vprašanje Zakaj pouk na prostem? Bralce priročnika seznaniijo s področji otrokovega razvoja in predstavijo mednarodne raziskave, ki dokazujejo, kako uspešno vplivajo dejavnosti, ki so izvedene na prostem, na otrokov celostni razvoj.

Organizacija pouka v nekaterih drugih državah se razlikuje po tem, koliko dopoldneva učenci preživijo zunaj (Skribe Dimec, 2013). Avtorica opisuje Finsko, kjer so učenci na prostem ob vsakem odmoru ne glede na vreme, Islandijo, kjer lahko v šolskem predmetniku najdemo pouk na prostem (in s tem sistematično enkrat na teden 120 minut preživetih v okolici šole) (Skribe Dimec, 2013).

Pouk na prostem med drugim omogoča tudi celostni razvoj otroka na različnih področjih. Rickinson idr. (2004) so kot najpomembnejše izpostavili:

- kognitivno področje: znanje, razumevanje in drugi učni rezultati;
- afektivno področje: odnos, vrednote, mnenje, prepričanje, samozaznavanje;
- socialno področje: spretnosti komuniciranja, spretnosti vodenja in dela v skupini, skrb za drugega, zmožnost socialnih stikov;
- fizično/vedenjsko področje: povezuje se z vajami vzdržljivosti, gibalnimi spretnostmi, skrbjo za zdravo okolje in telo.

Pouk na prostem je najučinkovitejši, ko so v dejavnosti vpletene sestavine ustvarjalnosti in medsebojnega sodelovanja. Pomembno je, da se vsebine medpredmetno povezujejo in da v učencih vzbujamo radovednost ter predvsem čustva in doživljanje (Šebjanič in Skribe Dimec, 2019).

Hopwood-Stephens (2013) je z raziskavami dokazala močan vpliv učenja na prostem na dolgotrajni spomin. Učenci, ki so deležni dobro vodenih in kakovostnih dejavnosti na prostem, so bolj sproščeni in zavzeti za vsebine, ki jih sprejemajo. Skribe Dimec (2014) poudarja, da pouk na svežem zraku izboljša učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti ter omogoča socialni razvoj učencev.

Prav zato je v danes še toliko pomembnejše, da se učitelji zavedajo pomena pouka na prostem in poskušajo vsaj v času pouka organizirati čim več dejavnosti, ki bodo v nasprotju z današnjim, večinoma sedečim načinom življenja.

Primerjava pouka v učilnici in pouka na prostem kaže na razliko v procesih učenja (Shema 1). V učilnici učencem informacije predstavimo ustno, pisno, mogoče s fotografijo ali filmom. Učenci so pri spoznavnih procesih fizično pogosto nedejavni ali pa so dejavni le delno, napačne predstave se hitreje razvijejo oz. pojavijo. Kadar isto dejavnost učitelj preseli na prosto in jo poveže z gibanjem, se učinek učenja poveča.

Številne spodaj navedene raziskave govorijo o pozitivnih učinkih pouka na prostem na znanje, učenje in počutje učencev pa tudi na šole kot skupnosti. Ugotovitve raziskav bi lahko združili v več sklopov.

- Prvi sklop govori o splošni uspešnosti posameznih šol, kjer se je uspešnost na zunanjih preverjanjih znanja povečala zaradi načrtnega izvajanja pouka na prostem (npr. Blair, 2009; Dymment, 2005; Lieberman, 1998). Te raziskave so pokazale, da so se zaradi pouka na prostem poleg učnih rezultatov izboljšali tudi odnos do šole, vedenje v šoli in prisotnost učencev. Poleg tega se je izkazalo, da učenje na prostem krepi raznovrstne inteligentnosti učencev, k čemur zelo prispeva veččutno in izkušnjsko učenje (prav tam).
- Drugi sklop raziskav ugotavlja učinke učenja na prostem na zdravje učencev (Bell idr., 2006; Dymment idr., 2008; Kuo idr., 2004). Učenje na prostem je aktivno in krepi telesno, duševno in socialno zdravje učencev. Nekatere študije so celo pokazale, da se nadaljnja (npr. nešolska) gibalna aktivnost bolje ohranja, če se v šoli izvaja pouk na prostem, ter da učenje na prostem in dostop do narave zmanjšujeta stres učencev in učiteljev (prav tam).
- Tretji sklop raziskav, ki se ukvarja z ugotavljanjem vpliva pouka na prostem na razvoj učencev (npr. Chawla, 2006; Kellert, 2005; Lester idr., 2006),

V UČILNICI

- Učencem informacije povemo.
- Beremo o temi – npr. o gozdu.
- Fizična nedejavnost.
- Posredne izkušnje.
- Napačne predstave se hitreje razvijejo.

NA PROSTEM

- Odkrivanje informacij z raziskovanjem, opazovanjem.
- Učenci informacije pridobivajo izkušnjsko (veččutnost, povezovanje z vsakdanjim življenjem).
- Več priložnosti za sodelovanje z vrstniki.
- Premagovanje lastnih meja in učenje skrbi za lastno varnost.
- Fizična dejavnost.

dokazuje, da pouk na prostem podpira čustveni, socialni in kognitivni razvoj otroka. Študije so pokazale, da učenci, ki se učijo na prostem, razvijajo samozavedanje, samostojnost, zaupanje, ustvarjalnost, spretnosti odločanja in reševanja problemov, empatijo do drugih, gibalne sposobnosti, samodisciplino in samoiniciativnost.

- S proučevanjem učenja in poučevanja na prostem kot zabavne dejavnosti so se ukvarjali v raziskavah, ki jih lahko umestimo v četrti sklop (npr. Blair, 2009; Dymont, 2009). Avtorji so ugotavljali, da se na prostem pogosto spremeni tempo učenja – učenci se učijo hitreje. Prav tako so v raziskavah ugotovili večjo motivacijo in navdušenje učencev nad učenjem (prav tam).
- Naslednji sklop raziskav je ugotavljal, koliko s poukom na prostem razvijamo odnos do okolja in trajnostno naravnost učencev (npr. Chawla, 2006; Wells idr., 2006). Pokazalo se je, da izkušnje učencev z učenjem na prostem pomagajo povečati razumevanje naravnega in družbenega okolja. Učenci se bolj povežejo z okoljem, v katerem se učijo, razvijejo pozitivna stališča do okolja in trajnostno vedenje. Avtorji teh raziskav (prav tam) poudarjajo, da se s poukom na prostem postavijo temelji za prihodnje generacije aktivnih državljanov, ki skrbijo za okolje in skupnost.

Kaj mora upoštevati učitelj, ko načrtuje dejavnosti pouka na prostem?

Mnogi učitelji na vprašanje, zakaj pogosteje ne izvajajo pouka na prostem, odgovarjajo, da jih je strah nepredvidljivih situacij, ki se lahko zgodijo pri izvajanju pouka izven učilnic. Navajajo tudi druge ovire, ki bi jih lahko umestili v tri kategorije: vsebinske, organizacijske in disciplinske. Da bi jih preprečili, je treba upoštevati nekaj namigov, ki so podani v priročniku.

Pri pouku na prostem je pomembno, da je učenec v stiku z okoljem. Učitelj naj pouk na prostem vnaprej in ciljno načrtuje. To pomeni, da že ob načrtovanju izbere in med seboj medpredmetno poveže cilje različnih predmetov, ki jih bodo učenci z dejavnostmi pouka na prostem dosegali. Naredi naj načrt dejavnosti pred, med in po samem pouku na prostem, pripravi pripomočke, različne vire in obvesti učence, kaj bodo pri pouku na prostem potrebovali.

Kako izvajati pouk na prostem?

V nadaljevanju je predstavljen plakat iz priročnika Kako do pouka na prostem, ki učitelje s pomočjo petih izhodišč usmerja na zelo pomembna dejstva, ki bi jih morali upoštevati pri vključevanju dejavnosti pouka na prostem. Ta se nanašajo tako na učiteljevo samostojno načrtovanje dejavnosti pouka na prostem in na različna

povezovanja; med predmeti, med oddelki, na celi šoli. Opozarja tudi, da dejavnosti pouka na prostem nikakor ne bi smele biti rezervirane zgolj za dneve dejavnosti.

Kaj usmerja izvedbo dejavnosti pouka na prostem?

Avtorice v nadaljevanju predstavijo dejavnike, ki vplivajo na uspešnost izvedenih dejavnosti na prostem ter doseganja ciljev učencev. Predstavljeni so pripomočki, ki naj bi jih učenci potrebovali pri izvedbi dejavnosti ter zemljevid, ki usmerja učiteljevo načrtovanje dejavnosti v učilnici in na prostem. Izpostavljen je tudi odnos učitelja do dejavnosti na prostem, ki pomembno vpliva na njegovo odločitev za načrtovanje pouka na prostem.

K učinkovitemu učenju na prostem prispeva več dejavnikov. »Med njimi so jasni cilji, učiteljeve zmožnosti (kompetence), ustrezne metode in pristopi ter dobri odnosi med učenci. Učitelj naj bi pri učencih spodbujal razvoj njihove občutljivosti za zaznavanje, njihovih stališč in vrednot ter jih nenehno postavljaj v okoliščine, v katerih v ospredje stopijo čustva, kot so čudenje, spoštovanje in skrb« (Skribe Dimec in Kavčič, 2014, str. 14).

Pri načrtovanju pouka na prostem naj učitelj upošteva:

- **učence in njihovo predznanje ter razvitost veščin,**
- **okolje, v katerem je šola,**
- **medpredmetno načrtovanje.**

Učitelj razrednega pouka ima med drugimi tudi to prednost, da poučuje več predmetov. To mu omogoča lažje medpredmetno načrtovanje dejavnosti, ki bodo vključevale cilje in vsebine več učnih načrtov več različnih predmetov. Le tako bo lahko načrtoval različne dejavnosti, ki bodo življenjske in bodo omogočale celostni razvoj otrokovih sposobnosti.

Vodilo načrtovanja dejavnosti pouka na prostem naj bo učitelju razrednega pouka medpredmetno povezovanje in ne zgolj 45-minutna učna ura. Medpredmetno naravnane dejavnosti se med seboj smiselno prepletajo in omogočajo povezovanje ciljev več predmetov, kar je pri pouku na prostem ključno. Tako ima več časa za poglobljeno pridobivanje znanja, utrjevanje in uporabo v novih situacijah. Priporočljivo je na ravni tedenskega načrtovanja pregledati, katere dejavnosti je smiselno in učinkovito izvesti na prostem.

PRIPOMOČKI

Učitelj naj pri načrtovanju dejavnosti pouka na prostem razmisli tudi, katere pripomočke in materiale bodo učenci pri tem potrebovali. Uporabljajo naj razpoložljive pripomočke in naravne materiale. En pripomoček naj uporablja na več načinov ob različnih priložnostih.

1

Izhodišče je okolje, ki ga imamo na voljo. Sprejmemo, kar imamo.

- Odprimo oči in izkoristimo okolje.
- Možnosti je nešteto, ne glede na lokacijo.

2

Pouk na prostem načrtujemo redno in sistematično.

- Z rednim dnevnim ali tedenskim izvajanjem pouka na prostem se otroci začnejo povezovati s svojim okoljem in imajo priložnost razvijati vrednote in stališča.
- Z rednim poukom na prostem začnejo otroci opazovati razlike v naravi (npr. med letnimi časi) in svojo povezanost z naravo ter neponovljivost. Povezava z naravo se tako začne graditi načrtno in v najzgodnejših, najvplivnejših letih.

3

Pouk na prostem naj se izvaja na vseh stopnjah izobraževanja.

- Številne raziskave dokazujejo učinkovitost učenja na prostem pri vseh starostnih skupinah učencev.
- Učenje na prostem ni dodaten predmet, je pristop k poučevanju istega predmeta ali teme, ki jo poučujemo tudi v učilnici.
- Ustvarjalno poučevanje na prostem spodbudi ustvarjalno učenje učencev.

4

Pouk na prostem naj spodbudi timsko povezovanje in celostni pristop šole.

- S prilagoditvijo pristopa celotne šole k učenju na prostem lahko učitelji podprejo drug drugega.
- Učenje veščin tako poteka ves čas šolanja otroka na eni šoli.

5

Pouk na prostem naj ne bo rezerviran le za dneve dejavnosti.

- Samo na prostem se odprejo povsem nove priložnosti za učenje.
- Učenci imajo na prostem bogate vire učenja in priložnost za globlje razumevanje.
- Učenje na prostem mora potekati v vsakem vremenu in v vseh letnih časih.
- Omogočimo učencem priložnost za učenje na prostem ZDAJ.

Slike 2-5: Preproste lesene tablice, kreda in spužve za pouk na prostem kot nadomestilo učnih listov (vir: Novak, lastni arhiv).

Učitelj naj razmisli tudi, kako bi lahko v neposredni okolici šole izvedel dejavnosti, za katere misli, da bi se moral z učenci odpeljati iz lokalnega okolja. Učne liste na papirju lahko na prostem učinkovito zamenjajo lesene tablice, na katere učenci lahko pišejo s kredo. Take lesene tablice učitelju omogočijo tudi hitro preverjanje razmišljanja, lažji pogovor z učenci in vključevanje vseh. Priporočljivo je, da majhno leseno tablico s kredo in spužvo učenci shranijo v vrečko ter imajo svoj komplet za odhod na prosto (seveda so tablice uporabne tudi v učilnici).

ODNOS UČITELJA

Če učitelj tudi v prostem času rad preživi veliko časa v naravi, bo to zagotovo vplivalo tudi na njegovo načrtovanje pouka na prostem. Tak učitelj bo zagotovo tudi s svojim zgledom pokazal učencem prednosti preživljanja časa na prostem. Če pa učitelj ni ravno ljubitelj svežega zraka in ima učence raje »na varnem« v učilnici, naj vseeno pretehta prednosti pouka na prostem in vsaj kdaj organizira dejavnosti zunaj štirih sten.

Kot je zapisano v poročilu »Outdoor education: aspects of good practice«, ki ga je izdal Office for Standards in Education (OFSTED, 2004), morajo učitelji pri poučevanju na prostem:

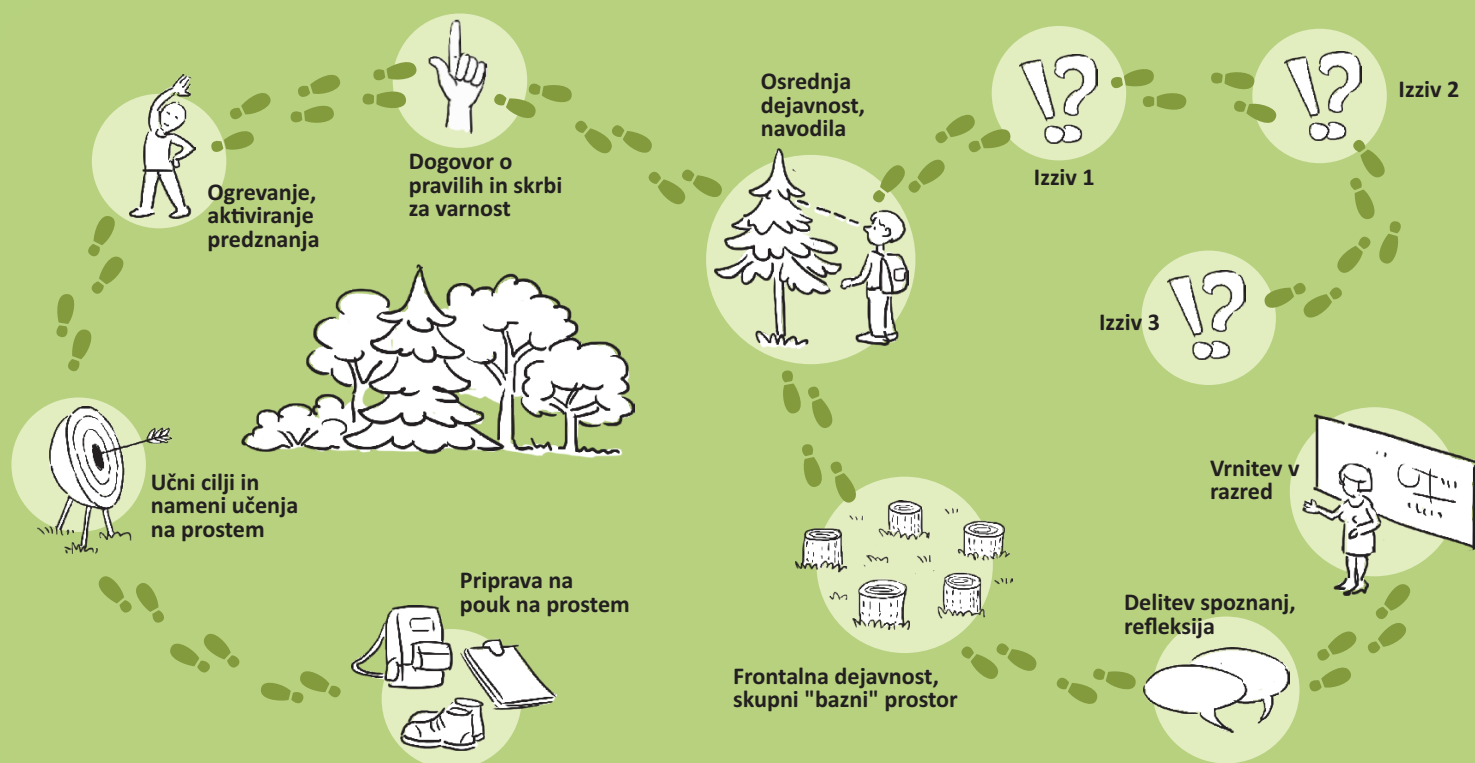
- imeti jasna, ustrezno zahtevna, a realna pričakovanja do učencev (glede na razvojno stopnjo);
- vključevati situacije, v katerih imajo učenci priložnost prevzeti odgovornost za svoje delo in ga znajo ovrednotiti;
- vključevati medpredmetne povezave z namenom celostnega širjenja znanja učencev;
- dobro poznati učence, preverjati njihovo razumevanje in jim jasno predstaviti, kaj se od njih zahteva;
- učencem dajati dosledne povratne informacije, ki jim pomagajo nadgrajevati znanje;
- podpirati učence in jih spodbujati, da pri učenju postanejo samostojni;
- učencem zagotoviti varno okolje in skrbno organizirati dejavnosti, ki so za učence fizično in psihično zahtevne;
- ob koncu dejavnosti narediti refleksijo.

ORGANIZACIJA POUKA NA PROSTEM

Pouk na prostem ni nujno vezan na spremstvo drugega strokovnega delavca. Nanaša naj se predvsem na tiste oblike izvedbe v šolskem okolišu, ki ne zahtevajo dodatnega spremljevalca (dejavnosti na šolskem igrišču, dvorišče šole, učilnica na prostem, šolski park). Tudi učitelj naj pri načrtovanju dejavnosti pri pouku na prostem upošteva pregovor »Ni slabega vremena, je samo slaba oprema.« Preseči je treba vprašanje ustreznosti oblačil učencev in strah pred negodovanjem staršev. Sistematično obveščanje in načrtovanje potrebnih ustreznih oblačil za učence lahko omogoči učenje v vsaki vremenski situaciji. Včasih nam prav »neugodne vremenske razmere« omogočajo največ raziskovanja, igre, veselja ...

Med poukom na daljavo učitelj sledi naslednjim korakom, ki jih prikazuje Slika 2.

1. **Priprava na pouk na prostem** naj se začne v razredu, kjer z učenci opredelimo namen pouka na prostem, naredimo načrt, v katerega vključimo pripomočke in opremo, opis poti in upoštevanje varnosti.
2. **Učni cilji in nameni učenja na prostem** – po npr. uvodnem ogrevanju, dihalnih vajah ali vaji za čuječnost in dogovoru o pravilih o tem, kje je t. i. skupni bazni prostor, podamo navodila in oblikujemo namen učenja. Za opredeljevanje namenov učenja in kriterijev uspešnosti se lahko uporabijo primeri kriterijev uspešnosti, ki so v tem priročniku predlagani ob posamezni dejavnosti.

Slika 6: Koraki izvedbe pouka na prostem (Novak idr., 2022, str. 10)

- Sledi **aktiviranje predznanja** v obliki igre, prostega raziskovanja, skupinskih dejavnosti (npr. za preverjanje količinskih predstav lahko skupine dobijo papirnato vrečko za iskanje zaklada s prilepljeno kartico, ki zahteva iskanje različne količine naravnih materialov iz okolja, v katerem se nahajajo).
- Preden začnemo individualne dejavnosti ali dejavnosti za izgradnjo znanja, sprejmemo še **dogovor o pravilih premikanja, zbiranja in skrbi za varnost**.
- Pri **osrednji dejavnosti** najprej podamo jasna navodila, preverimo njihovo razumevanje in učencem podamo izzive za učenje.
- Sledi **frontalna dejavnost** v dogovorjenem skupnem baznem prostoru.
- Učenci **delijo svoja spoznanja, reflektirajo**, učitelj poda povratne informacije. Delitev spoznanj, refleksija. Učence ali skupine učencev vprašamo, kako uspešni so bili, kaj so spoznali, kaj bi še lahko naredili.
- Sledi **vračanje v razred**, kar lahko povežemo tudi z gibalno dejavnostjo.

Kaj omogočajo dejavnosti pouka na prostem?

Avtorice priročnika posebno pozornost namenijo spoznavnim in miselnim postopkom. Dejavnosti pouka na prostim namreč nudijo odlične priložnosti za izvajanje. V nadaljevanju prispevka so spoznavni in miselni postopki podrobno predstavljeni kot v priročniku, kjer pa so navedeni tudi ob dejavnostih v ostalih petih zvezkih.

Spoznavni postopki so opredeljeni kot tista znanja, spretnosti in veščine, ki predstavljajo miselne in manipulativne dejavnosti, s katerimi učenci poleg vsebin odkrivajo tudi »naravo« naravoslovja, družboslovja ali zakonitosti znanstvenega dela (Krnel, 2010). Temeljni spoznavni postopki, s katerimi učenec gradi svoje miselne sheme, razumevanje in pojme, so: opazovanje, razvrščanje, urejanje, prirejanje, eksperimentiranje, ravnanje s podatki, sklepanje in sporočanje. Spoznavni postopki so v tem priročniku izpostavljeni pri vsaki dejavnosti, saj učenec s spoznavnimi (miselnimi) postopki spoznava dejstva, zakonitosti in pojme.

Preglednica 1: Spoznavni in miselni postopki (Vir: Novak, idr. 2022, str. 12-13.)

	OPISOVANJE je spoznavni postopek, pri katerem gre za predstavljanje, prikazovanje česa z zunanjimi značilnostmi.
	IGRA VLOG je postopek/dejavnost, ki spodbuja otrokovo izražanje lastnega videnja in občutenja okolja s svojim znakovnim sistemom.
	OPAZOVANJE je spoznavni postopek zaznavanja okolja z vsemi čutili; gre za neusmerjeno in usmerjeno opazovanje z uporabo več čutil (vid, sluh, okus, voh in tip). Iz opazovanja običajno sledi prepoznavanje, primerjanje, opisovanje, merjenje, sporočanje ...
	NAPOVEDOVANJE je spoznavni postopek, pri katerem na osnovi znanih informacij in izkušenj predvidimo, kaj se bo zgodilo v naslednjem koraku ali korakih (če – potem, čim – tem).
	RAZVRŠČANJE (KLASIFICIRANJE) je spoznavni postopek, pri katerem ugotavljamo enakost oz. neenakost med elementi dane množice glede na neko lastnost. Razvrščamo tako, da učenci iščejo skupne lastnosti in razlike med opazovanimi predmeti, pojavi in zakonitostmi. Razvrščanje poteka po metodi primerjanja danega elementa iz množice in ugotavljanja, ali je drugi enak ali neenak prvemu po neki lastnosti. Osnovni cilj razvrščanja je vzpostavljanje reda med elementi skupine, ki tako postanejo števnici.
	UREJANJE (SERIACIJA) je spoznavni postopek, pri katerem neenakost elementov dane množice natančneje opredelimo (oblikujemo zaporedje). Je proces ureditve elementov (predmetov) glede na intenzivnost vrednosti določene spremenljivke: od najmanjšega do največjega, od najdebelejšega do najtanjšega ... S tem posameznim elementom dane množice določimo mesto, ki ga opredelimo z vrstilnim številkom. Poznamo dve stopnji spoznavnega postopka, in sicer urejanje po eni spremenljivki (v 1. razredu) in kasneje urejanje po eni ali dveh spremenljivkah, kar velja za matematični kontekst razvrščanja, v ta namen uporabljamo prikaze (Euler-Vennov prikaz, Carrollov prikaz, drevesni prikaz).
	PRIREJANJE je spoznavni postopek, pri katerem med elementi dveh skupin (množic) vzpostavimo nekakšen odnos (npr. se hrani z/s, je večkratnik števila ...). Prirejanje elementov med dvema skupinama (množicama) najpogosteje prikažemo s puščičnim prikazom. Prikaz nam omogoča tudi primerjanje in določanje več, manj, enako.
	UVRŠČANJE je spoznavni postopek, pri katerem umestimo posamezne elemente glede na njihovo lastnost v že znane skupine, množice, razrede ... (npr. srna, zajec, ovca so rastlinojede živali; 2, 4, 6 so soda števila ...), ki opredeljujejo njihove skupne lastnosti.
	RAZISKOVANJE (EKSPERIMENTIRANJE) je spoznavni postopek, pri katerem z operacijo določamo lastnosti in preverjamo napovedi; gre za to, da z dražljaji iz okolja iščemo razlage, pri tem pa je prepletenih več faz: zaznavanje področij za raziskovanje – radovednost, postavljanje vprašanj, napovedovanje, načrtovanje in raziskovanje, opazovanje in zbiranje podatkov ter sporočanje.
	RAVNANJE S PODATKI je spoznavni postopek, pri katerem s pomočjo odkrivanja, opazovanje in zaznavanja sprememb prihaja do informacij, podatkov, ki so izraženi v obliki simbolov, besed, števil, zunanjih pojavnosti ...; te podatke in informacije otrok pretvarja v urejene (grafične) prikaze in razpredelnice; jih prikazuje v urejenem redu (časovno zaporedje, glede na kriterij itd.), postavlja vprašanja, intervjuja.
	SKLEPANJE je spoznavni postopek, pri katerem iz opazovanega, raziskanega izpeljemo razlago in preprosto povezujemo dve spremenljivki (čim ... tem ...), povezujejo vzrok s posledico (zato, ker).

SPOROČANJE je spoznavni postopek, pri katerem govorno, slikovno, pisno ali simbolno sporočamo, komuniciramo, kaj smo opazili, zaznali, raziskali.

ŠTETJE je postopek, pri katerem uporabljamo enotne oznake (števila) v določenem vrstnem redu. Štetje sloni na:

- principu prirejanja, kjer posamezno število priredimo zgolj enemu elementu (predmetu);
- principu ureditve, kjer gre za mehanično navajanje besed za števila v točno določenem zaporedju;
- principu nepomembnosti vrstnega reda, ki omogoča pričetek štetja pri katerem koli predmetu.

Preštevalec nobenega elementa ne sme izpustiti in nobenega ne sme šteti več kot enkrat.

RAČUNANJE (ARITMETIČNE OPERACIJE) je postopek, ki določa vrsto in zaporedje korakov pri izvajanju izračuna (seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje). Pri seštevanju združujemo dele (seštevance) v celoto (vsoto), pri odštevanju odvezujemo del (odštevane) od celote (zmanjševanec), pri množenju ugotavljamo celoto (zmnožek) iz delov, ki predstavljajo skupine z enako mnogo elementi, pri deljenju razdeljujemo celoto (deljenec) na dele, ki so skupine z enako mnogo elementi (količnik).

MERJENJE je postopek, pri katerem primerjamo neznano vrednost neke fizikalne veličine z znano količino istovrstne veličine (enoto). Gre za primerjanje intenzivnosti neke lastnosti (npr. dolžina, masa, prostornina, čas, ploščina, denarna vrednost ...) predmeta z enoto, ki ima enako lastnost. Pri postopku je treba obvladovati spretnost oz. strategijo ravnanja z merilnimi instrumenti (npr. z uro, tehtnico, kovinskim metrom ...), odčitavanje (branje) rezultatov z merilnega instrumenta ter zapis meritve z merskim številom in mersko enoto.

ORIENTIRANJE – DELO Z ZEMLJEVIDOM je postopek, pri katerem ugotavljamo svojo lego, svoj položaj glede na izbrane ali določene točke, simbole, oznake ali znamenja ter položaj točke (predmeta) glede na drugo točko (predmet).

KARTIRANJE je postopek evidentiranja in prostorskega prikazovanja enega ali več geografskih pojavov. Z njo naravne in družbene značilnosti in posebnosti v pokrajini umestimo in prostorsko prikažemo na kartah.

SKICIRANJE je postopek, s katerim predstavimo pogled na objekt ali pojav z osnovnimi značilnostmi. Poudarimo pojave/elemente, ki nas zanimajo.

USTVARJANJE je miselni postopek odkrivanja novih idej in konceptov, ustvarjanje nečesa novega, kar ima za nekoga vrednost (nova rešitev določenega problema, nova naprava, metoda, postopek ali umetniški objekt).

PRIPOVEDOVANJE je postopek tvorjenja besedila, pri katerem prikazujemo enkratni pretekli dogodek, glagoli so v pretekliku, vključujemo sosledje časovno povezanih dejanj, dodano je tudi avtorjevo mnenje (subjektivnost), zato je tako besedilo tvorjeno v prvi osebi ednine ali množine.

Kako spremljati učenčevo delo med dejavnostmi pouka na prostem?

V zadnjem delu prvega zvezka Priročnika pouk na prostem so predstavljeni načini, kako lahko učitelj spremlja učenčevo delo med dejavnostmi pouka na prostem. V zapisu je mogoče razbrati glavne poudarke, ki jih mora učitelj upoštevati ob sami izvedbi dejavnosti pouka na prostem.

Poučevanje, ki zagotavlja aktivno vlogo učenca in spremljanje napredka učenca, mora učencu omogočiti sooblikovanje pouka (sonačrtovanje namenov učenja in kriterijev uspešnosti, postavljanje vprašanj, samovrednotenje). Pri tem se razvijajo učenčeva samostojnost, odgovornost do izgradnje lastnega kakovostnega in trajnega znanja ter sodelovalno učenje s sovrstniki. Sodelovalno učenje ni le oblika kakovostnega učenja, temveč omogoča tudi izboljšanje odnosov, razvijanje kritičnosti in samokritičnosti

(samoevalvacije in sovrstniškega vrednotenja) (Peklaj, 2001). Vse učne dejavnosti, tudi dejavnosti pouka na prostem, naj spremljajo stalne povratne informacije in individualno usmerjena navodila, kar učencem omogoči, da se soočajo z nalogami, ki so zanje ustrezen izziv. Proces formativnega spremljanja, opazovanja ter vrednotenja, ki ga izvajata učitelj in učenec z namenom, da prilagajata učenje in poučevanje ter si izmenjujeta povratne informacije, vključuje: jasne namene učenja in kriterije uspešnosti, vprašanja v podporo nadaljnjemu učenju, učinkovite povratne informacije, pridobivanje in vrednotenje raznolikih dokazov o učenju, učenčevo samovrednotenje, vrstniško sodelovanje in vrednotenje. Tak pouk (tudi na prostem) omogoči, da:

- je vzdušje pri učenju miselno spodbudno, psihološko varno in sproščeno;
- učenci razumejo, kaj se učijo, zakaj in kaj bodo morali razumeti, vedeti ter znati, da bodo uspešni;
- je učenje socialno in sodelovalno;
- učitelj z vprašanji spodbudi dialog in učencem daje dovolj časa za razmislek;
- učitelj dobi povratne informacije od učencev in učenci od učitelja;
- učitelj opazi razlike med učenci in se nanje odzove z individualnimi navodili;
- učenci v čim večji meri prevzamejo skrb za učenje in razvijejo odgovoren odnos do učenja (Holcar Brunauer, 2017).

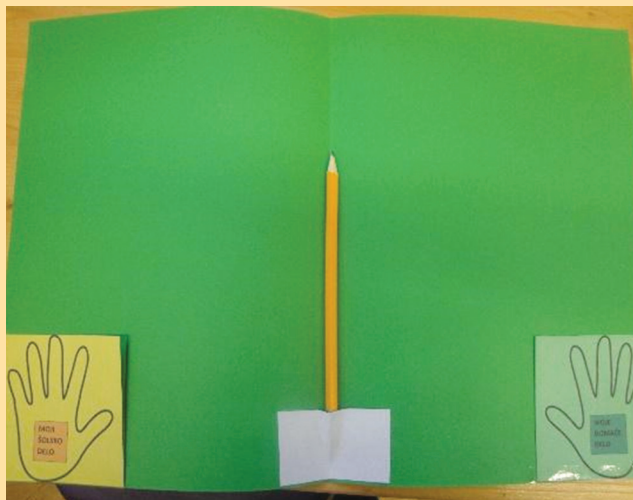
Za zagotavljanje učinkovitega učenja na prostem in obenem za vključevanje formativnega spremljanja v to učenje so ključne spodnje strategije (Novak, 2022).

1. **POVEZATI DEJAVNOSTI Z IZKUŠNJAMI UČENCEV**, saj so učenci edinstveni posamezniki, ki vsak dan v šolo prinašajo potencial za vzpostavitev osebnih povezav s katero koli vsebino ali predmetom. Zakaj jih torej tega ne bi vprašali? Obstajajo lahko različni načini, kako učenci izkažejo osebne poglede na neko vsebino in se z njo povežejo. Primeri: Delitev razmišljanja v skupnem baznem prostoru pouka na prostem, učenci tvorijo vprašanja o okolju, v katerem se nahajajo, vzpostavitev kotička v naravi za razpravo itd.
2. **DATI UČENCEM IZBIRO**, kar pomeni dati učencem možnost, da izberejo nalogo ali način, kako se bodo naloge lotili, kar je vaja osebne odgovornosti, upravljanja časa in samostojnega razmišljanja. Primeri: Dati učencem seznam dejavnosti, ki jih želimo na prostem opraviti v nekem času (v dnevu, tednu), in jim omogočiti, da sami izberejo vrstni red, v katerem bodo naloge opravljene.
3. **OMOGOČITI UČENCEM UČENJE Z RAZISKOVANJEM**, saj ni učinkovitejšega učenja od učenja ob izzivih, ki od učencev zahtevajo, da se lotijo problemov, ki jih zanimajo, ter da oblikujejo resnične rešitve teh problemov. Namesto da učitelj učencem preprosto pove, kaj morajo vedeti, in jih prosi, naj to ponovijo, učni pristop, ki temelji na raziskovanju, izkoristi radovedno naravo učencev. Učenci tako vsebino raziskujejo po svoje, tako da postavljajo dobra raziskovalna vprašanja in napovedujejo odgovore. Učenje z raziskovanjem v kombinaciji s sodelovanjem omogoča zbiranje znanja za živahno in smiselno razpravo med učenci.
4. **PRIDOBITI INFORMACIJO O RAZUMEVANJU IN RAZMIŠLJANJU VSAKEGA UČENCA**, tj. v učnem procesu na prostem pridobiti raznolike dokaze o tem, kaj učenci razumejo in česa ne, kako razmišljajo. Pri tem lahko učitelj uporabi preprosta orodja, kot so vrstniške povratne informacije, razpravljalne teme, kvizi za sošolce, izstopne kartice, vaje za izmenjavo mnenj: razmisli – deli – povej; učenčeva mapa ali portfelj dejavnosti na prostem. Najučinkovitejše je, da učitelj svojim učencem omogoči, da orodja uporabljajo sami za vrednotenje sebe in vrstnikov, kar je dober način prenosa odgovornosti za učenje na učence.
5. **POSTAVITI UČENCE V VLOGO UČITELJEV**, saj se v vsakem razredu ali skupini najdejo učenci, ki so uspešni pri določenih temah, veščinah, ki dobro poznajo določeno okolje, problem in ki imajo izkušnje ter znanje. Prepuščanje vloge učitelja učencu ponuja priložnost, da učenci svoje vedenje in poznavanje ter interese delijo z vrstniki. Če učenec lahko vsebino razloži drugim tako, da jo drugi ne le razumejo, ampak do nje vzpostavijo odnos, je to zelo učinkovito orodje. Primer: Izbrati enega ali dva učenca, ki bosta v neki dejavnosti na prostem sošolcem predstavila vsebino, problem. V dialogu z učiteljem naj načrtujeta vprašanja, dejavnosti in celo preverjanje za druge učence. Učitelj ju lahko skozi celoten postopek vodi in jima pomaga.
6. **VKLJUČITI SODOBNO TEHNOLOGIJO** v dejavnosti na prostem, saj ta omogoči hitre in učinkovite načine za prilagajanje vsebin in pristopov poučevanja širokemu krogu učencev, hitro iskanje virov, dokumentiranje pojavov v naravi, zbiranje dokazov. Primer: Učenci lahko ustvarijo svoj digitalni projekt na osnovi fotografij, zbranih v okolju na prostem, ustvarijo lahko spletno stran, posnamejo video, ustvarijo animacijo ali oblikujejo predstavitev.

Slike 7-10: Svinčnik za delo otroci zataknejo v tulec v mapi, tako da je vedno pri roki.

Da se mapa ne bi zmočila ali umazala, jo lahko vstavimo v plastično mapo, ki obenem otrokom služi kot delovna podlaga.

Slika 11: Učenčeva mapa (vir: osebni arhiv Jelke Bojc, 2020).

Kako učenci spremljajo svoje delo pri dejavnostih pouka na prostem?

Avtorice prvi zvezek zaključijo s primerom, kako lahko učenci spremljajo svoje delo pri dejavnostih pouka na prostem z mapo učenca ali dnevnikom.

Učenje na prostem lahko spremlja tudi učenčeva mapa ali dnevnik. Gre za zvezek ali mapo, ki je stalna spremljevalka pouka na prostem. Vanjo učenci pišejo, beležijo, vlagajo različna delovna gradiva.

Primer oblikovanja mape je prikazan na slikah 7-11.

Mapa je iz tršega papirja formata A3, ki je prepognjen na velikost A4 in razdeljen na štiri strani:

- **NASLOVNICA** ima prostor za ime otroka in šolsko leto;
- **NOTRANJOST MAPE** je razdeljena na dva dela, in sicer:
 - **LEVA STRAN (RUMENA ROKA)** je namenjena šolskemu delu. Na vstavljene učne liste učenci zapišejo kraj in čas dogajanja, datum, uro opazovanja ter naslov izvedene aktivnosti. Pri opazovanju zapišejo zanimive, nenavadne in nove stvari, ki jih opazujejo ali raziskujejo,

- **DESNA STRAN (ZELENA ROKA)** notranjosti dnevnika pa je namenjena individualnemu delu v razredu, podaljšanem bivanju ali doma. V ta zavihek otroci vstavljajo svoja poglobljena in dodatna znanja glede na svoj interes;
- **ZADNJA STRAN** ima tri predalčke, ki so namenjeni kritičnemu vrednotenju (vrstniško), radovednosti (želim izvedeti nekaj novega in si načrtujem nadaljnje delo) ter razmišljanju o svojem delu (samostojnost, samoiniciativnost, sodelovanje, počutje).

Sklep

V prispevku so povzeta glavna izhodišča didaktične strategije pouka na prostem iz prvega zvezka priročnika Pouka na prostem. Po vsej verjetnosti pa so za učiteljice in učitelje razrednega pouka pri izvedbi dejavnosti še bolj uporabni ostali zvezki z natančno opisanimi dejavnostmi in usmeritvami za izvedbo ter priloženimi učnimi listi, karticami in drugim didaktičnim materialom, ki jih lahko uporabijo.

Priročnik je nastal na pobudo učiteljic iz prakse. Verjetno je tudi to eden od razlogov, da ga uporablja vse več učiteljic in učiteljev razrednega pouka, hkrati pa je s tem dosežen njegov glavni namen - promocija in povečanje števila ur, ki ga učenci preživijo v naravi, kjer se lahko o naravi učijo v naravi in z njo.

Viri in literatura

Chawla, L. (2006). Learning to Love the Natural World Enough to Protect it. *Barn*, 2(2), 57–58. https://www.researchgate.net/publication/285668159_Learning_to_Love_the_Natural_World_Enough_to_Protect_It

Bell, A. C., in Dymont, J. E. (2006). *Grounds for action: Promoting physical activity through school ground greening in Canada*. Evergreen. <http://www.evergreen.ca/en/lg/pdf/PHACreport.pdf>

Blair, D. (2009). The child in the garden: an evaluative review of the benefits of school gardening. *Journal of Environmental Education*, 40(2), 15–38. <http://www.heldref.org/pubs/jee/about.html>

Dymont, J. E., in Bell, A. C. (2008). Grounds for movement: Green school grounds as sites for promoting physical activity. *Health Education Research*, 23(6), 952–962. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17956885/>

Dymont, J. (2005). *Gaining Ground: The Power and Potential of School Ground Greening in the Toronto District School Board*. Evergreen. http://www.evergreen.ca/en/lg/gaining_ground.pdf

Holcar, A. (2017). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce* (2. dopolnjena izd., str. 1 mapa, 7 zv.). Zavod RS za šolstvo.

Hopwood-Stephens, I. (2013). *Learning on your doorstep: Stimulating writing through creative play outdoors for ages 5–9*. Routledge.

Kuo, F. E., in Faber Taylor, A. (2004). A potential natural treatment for attention deficit/hyperactivity disorder: Evidence from a national study. *American Journal of Public Health*, 94(9). <http://www.lhhl.uiuc.edu>

Kellert, S. R. (2005). *Nature and childhood development. Building for Life: Designing and Understanding the Human-Nature Connection*. Island Press. http://www.cnaturenet.org/02_rsrch_studies/PDFs/Kellert_BuildingforLife.pdf

Lieberman, G. A., in Hoody, L. L. (1998). *Closing the achievement gap: Using the environment as an integrating context for learning*. SEER, Poway, CA, 1998.

Lester, S., in Maudsley, M. (2006). *Play, naturally: A review of children's natural play*. Children's Play Council. [https://www.playday.org.uk/wp-](https://www.playday.org.uk/wp-content/uploads/2015/11/play_naturally_a_review_of_childrens_natural_play.pdf)

[content/uploads/2015/11/play_naturally_a_review_of_childrens_natural_play.pdf](https://www.playday.org.uk/wp-content/uploads/2015/11/play_naturally_a_review_of_childrens_natural_play.pdf)

Novak, N., Dolgan, K., Vrščič, V., Podbournik, K., Bojc, J. in Pihler, N. (2022). *Pouk na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Zavod RS za šolstvo.

OFSTED: Office for Standards in Education corp creator (2004). *Outdoor education: aspects of good practice*. http://www.docs.hss.ed.ac.uk/education/outdoored/ofsted_oe_report_2004.pdf

Peklaj, C. (2001). *Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve* (1. izd., str. 157). DZS.

Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D., in Benefield, P. (2004). *A review of Research on Outdoor Learning. Field Studies Council*. https://cdn.fieldstudiescouncil.net/fsj/A_Review_of_Research_on_Outdoor_Learning.pdf

Skribe Dimec, D. in Kavčič, I. (2014). Učenje v resničnem svetu: pouk na prostem in okoljska vzgoja sta si podobna, vendar se razlikujeta. *Šolski razgledi: pedagoški strokovno-informativni časnik*, 65(6), 14.

Skribe Dimec, D. (2014). *Spoznavanje okolja, naravoslovja in tehnike* (Učbenik). Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Skribe Dimec, D. (2013). Pouk na prostem. V Novak, L., in Mršnik, S. (ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi – Spoznavanje okolja / naravoslovja in tehnika*. Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/pos-pouka-os-spozn-okolja.pdf>

Straker, J. (2014). *Meanings of ,the outdoors': Shaping outdoor education in Aotearoa New Zealand*. [Doktorska disertacija]. The University of Waikato, Hamilton, NZ. <https://researchcommons.waikato.ac.nz/entities/publication/57fa5f51-1308-4dc3-8578-d1ba7dfef8ea>

Šebjanič, E. (2018). *Primeri dobre prakse pouka na prostem v slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah* [Magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

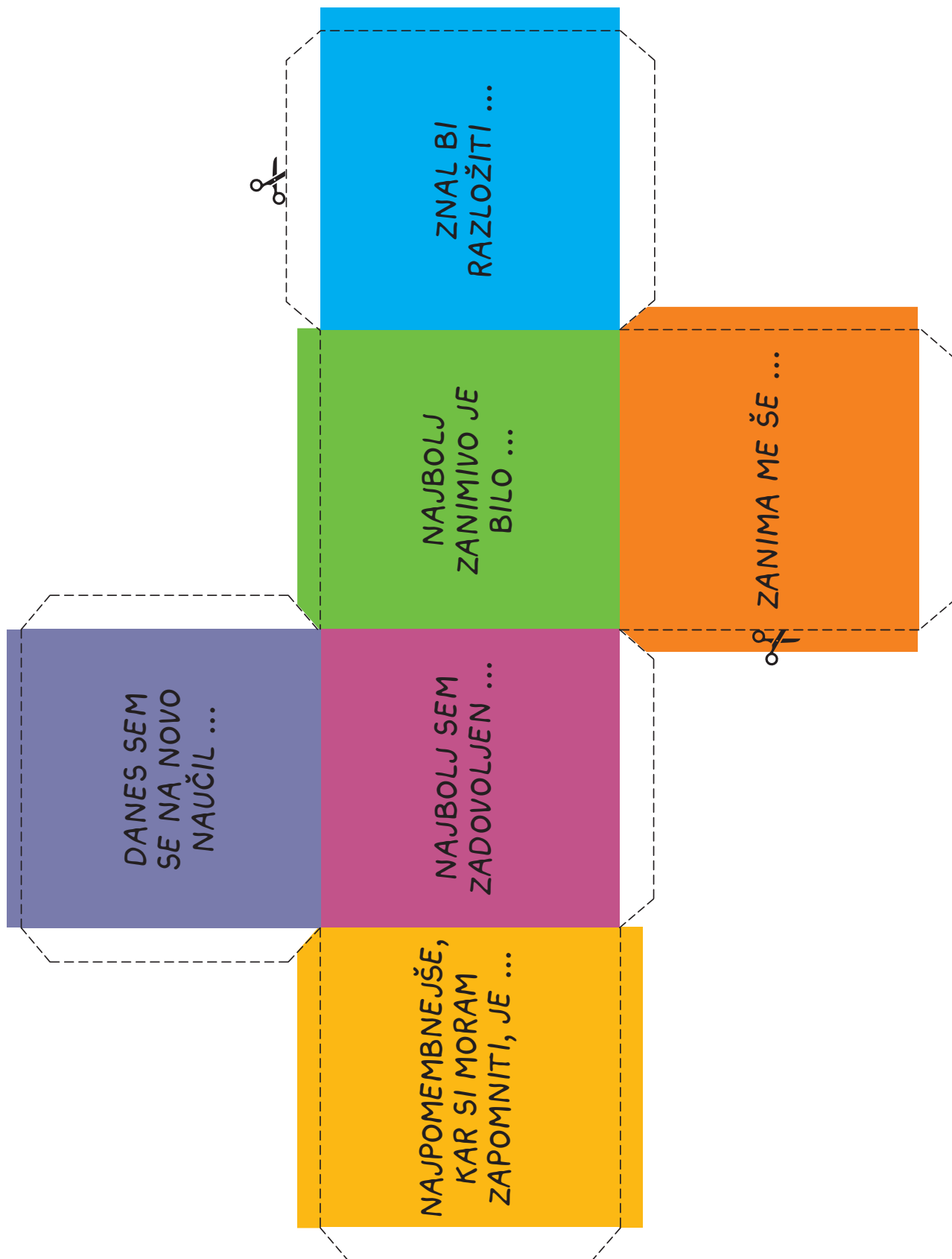
Wells, N. M., in Evans, G. W. (2003). Nearby Nature: A buffer of Life Stress among Rural Children. *Environment and Behavior*, 35(3), 311–330. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0013916503035003001>

Priloga 1: Koraki za raziskovanje (Vir: Novak idr., 2022, str. 22.)

Priloga 2: Orodje za samovrednotenje - kocka (Vir: Novak idr., 2022, str. 23.)

Priloga 3: Orodje za samovrednotenje - kartice z vprašanji za razmišljanje o mojem učenju na prostem (Vir: Novak idr. 2022, str. 26.)

Kaj si se ob izvajanju dejavnosti na prostem novega naučil?	Kako si si pri učenju pomagal?	Kaj je tisto, kar zdaj veš o _____, česar prej nisi vedel?
Kaj bi še rad izvedel o _____?	Kaj bi pri svojem delu na prostem spremenil?	Kako ti je izbira vsebine pomagala razumeti proces / se ga naučiti?
Kateri podatek o _____, ki si se ga naučil, bi moral vedeti vsak v tvojem razredu?	Kaj bi storil drugače, če bi to dejavnost lahko ponovil?	Kaj te je pri tvojem delu presenetilo?
S katerimi težavami si se srečal pri delu? Kako si jih reševal? Si jih razrešil?	Kaj ti je bilo pri dejavnosti najbolj všeč?	Kako si se pri dejavnosti na prostem učil?
Na kaj si najbolj ponosen pri današnji dejavnosti?	Katera vprašanja bi znal postaviti drugim o tem, kar si se danes učil?	Kaj bi sporočil staršem o današnji dejavnosti na prostem?

Priloga 4: Samoevalvacijski bingo (Vir: Novak idr., 2022, str. 27)

BINGO

ZA SAMOEVALVACIJO

Rad se igram s sošolci na prostem.	Spoštljivo sem govoril z drugimi.	Potrudil sem se pri vseh dejavnostih.	Poiskal in predlagal sem nove ideje.	Pri dejavnostih sem vztrajal do konca.
Izrazil sem svoje občutke.	Iz napak sem se nekaj naučil in jih nato odpravil.	Svoje skrbi sem povedal učitelju.	Upošteval sem dogovorjen čas.	Upošteval sem navodila.
Trudil sem se razmisliti o vsem.	Natančno sem opazoval.		V naravi sem se vedel odgovorno.	Skrbel sem za svoje pripomočke in pripomočke drugih.
Naučil sem se nekaj novega.	Znam ponoviti, kaj sem se naučil.	Rad se učim na prostem.	Izrazil sem svoje mnenje.	Opravil sem vse naloge.
Pomagal sem sošolcem.	Dobro sem si ogledal prostor, v katerem smo se učili.	Dejavnost bi rad ponovil.	Izvedel bi rad še več.	Vem, kaj bom drugič pri učenju na prostem naredil drugače.